

FORSKRIFT OM OPPRYDDING I FORURENSET GRUNN VED TERRENGINNGREP.

Fastsatt av Miljøverndepartementet med hjemmel i lov av 13. mars 1981 nr.6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) §§ 9, 52a og 85.

§ 1 Formål

Forskriften har til formål å sikre at områder med forurenset grunn ikke skal medføre uakseptabel helse- og miljørisiko i omgivelsene.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder ved terrenginngrep i områder hvor det er grunn til å tro at det er forurensning i grunnen.

Forskriften gjelder ikke for saker som omfattes av forskrift om regulering av mudring og dumping i sjø og vassdrag av 4. desember 1997.

Reglene i forskriften gjør ingen innskrenkninger i de plikter den ansvarlige for forurensningen har eller kan pålegges etter lov av 13. mars 1981 om vern mot forurensninger og om avfall.

§ 3 Definisjoner

I denne forskriften menes med:

Forurenset grunn:

Grunn der konsentrasjonen av helse- eller miljøfarlige stoffer overstiger fastsatte normverdier for mest følsom arealbruk, jf. vedlegg 1. Statens forurensningstilsyn kan endre og utvide listen over stoffer listet i vedlegg 1.

Tiltakshaver:

Den person eller foretak som terrenginngrepet utføres på vegne av og som er ansvarlig for at tiltaket blir utført i samsvar med myndighetskrav.

Terrenginngrep:

Graving, planering, masseuttak, utfylling og andre inngrep som kan medføre skade eller ulempe av eksisterende forurensning, at forurensning spres eller gjøres mindre tilgjengelig for oppryddingstiltak.

§ 4 Krav om undersøkelser

Tiltakshaver skal vurdere om det er forurenset grunn i området der et terrenginngrep er planlagt gjennomført.

Dersom det er grunn til å tro at det er forurenset grunn i området, skal tiltakshaver sørge for at det blir utført nødvendige undersøkelser for å få klarlagt omfanget og betydningen av eventuell forurensning i grunnen. Undersøkelsene skal som minimum avklare om normverdier for mest følsom arealbruk, jf. vedlegg 1, er overskredet.

Hvis normene for mest følsom arealbruk er overskredet kreves ytterligere undersøkelser og vurderinger for å klargjøre eventuelle konflikter med miljøhensyn og brukerinteresser og behov for tiltak.

§ 5 Krav til tiltak ved terrenginngrep i forurenset grunn

Ved terrenginngrep i forurenset grunn, plikter tiltakshaver å gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å sikre at

- a) grunnen etter tiltak tilfredsstiller nødvendige krav til miljøkvalitet for å ivareta miljøvernens hensyn og brukerinteresser.
- b) anleggsarbeidet, herunder oppgraving og disponering av forurenset masse, ikke medfører forurensningsspredning eller fare for skade på helse eller miljø.

Forurenset masse som ikke disponeres på eiendommen skal leveres til godkjent deponi eller sluttbehandlingsanlegg med tillatelse etter forurensningsloven.

§ 6 Krav til tiltaksplan

For å sikre at kravene i § 5 oppfylles skal tiltakshaver utarbeide en tiltaksplan, som skal inneholde følgende punkter:

- 1) Redegjørelse for de undersøkelser av forurensning i grunnen som er foretatt, jf. § 4, og mål for miljøkvalitet / hvilke konsentrasjoner av de aktuelle stoffene som ikke bør overstiges med tanke på planlagt bruk av eiendommen og hensynet til andre berørte miljø- og brukerinteresser (jf. § 5, pkt. a).
- 2) Vurdering av risiko for forurensningsspredning under arbeidet som følge av terrenginngrepet (jf. § 5, pkt. b).
- 3) Redegjørelse for hvilke tiltak som skal gjennomføres for å oppfylle kravene i § 5 samt tidsplan for gjennomføring
- 4) Redegjørelse for hvordan forurenset masse skal disponeres.
- 5) Redegjørelse for hvilke sikrings-, beredskaps- og kontrolltiltak som skal iverksettes. For virksomheter som omfattes av forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter av 6. desember 1996 (internkontrollforskriften) skal dette inngå i tiltakshavers internkontroll.
- 6) Redegjørelse for hva som vil bli iverksatt av etterkontroll og overvåking dersom det er behov for dette.
- 7) Redegjørelse for om det er behov for å registrere at området er forurenset, jf. lov om eiendomsregistrering (**oppdateres**)
- 8) Dokumentasjon for at tiltaket vil bli gjennomført av godkjente foretak.

Tiltaksplan skal sendes kommunen.

Dersom terrenginngrepet også krever melding eller søknad etter plan- og bygningsloven, skal tiltaksplanen sendes sammen med denne.

§ 7 Krav til faglige kvalifikasjoner

Kommunen kan bestemme at tiltakshaver ved gjennomføring av undersøkelser etter § 4 og utarbeidelse av tiltaksplan etter § 6, benytter foretak med særlig faglig kompetanse. SFT kan gi nærmere veiledning om og eventuelt fastsette kriterier for slik faglig kompetanse.

For øvrig gjelder forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1977 så langt den rekker, overfor foretak som skal utføre oppgaver etter §§ 4, 6 og 9.

§ 8 Godkjenning av tiltaksplan

Kommunen skal ta stilling til om tiltaksplan skal godkjennes.

Kommunen skal som grunnlag for godkjenning kontrollere at tiltaksplanen oppfyller kravene i § 6.

Kommunen kan i særlige tilfeller stille krav om at det skal foretas nærmere undersøkelser for å få saken tilstrekkelig opplyst, og om at ytterligere tiltak må omfattes av tiltaksplanen.

Kommunen kan bestemme at naboer og eventuelle andre berørte interesser skal varsles om det planlagte terrenginngrepet.

Kommunens behandling av tiltaksplanen skal så langt det er mulig samordnes med behandlingen av saken etter plan- og bygningsloven.

§ 9 Gjennomføring av tiltak, rapportering m.m.

Arbeidene skal utføres iht. godkjent tiltaksplan.

Tiltakshaver skal på ethvert tidspunkt kunne dokumentere at arbeidene skjer i samsvar med bestemmelser i denne forskriften og med godkjent tiltaksplan.
Ev. avvik fra tiltaksplanen skal godkjennes av kommunen.

Umiddelbart etter at tiltakene (med unntak for overvåking) er gjennomført, skal tiltakshaver rapportere til kommunen om gjennomføring av tiltakene i henhold til planen. Samtidig skal tiltakshaver sende kommunen et til enhver tid gjeldende skjema utfyllt med data som kommunen normalt skal legge inn i et nettbasert datasystem.

Tiltak som betinger eller innebærer overvåking i ettertid, må i tillegg rapporteres regelmessig i samsvar med godkjent tiltaksplan, og når overvåking er avsluttet.

Er arbeid ikke satt i gang senest 3 år etter at tiltaksplanen er godkjent av kommunen, må ny tiltaksplan utarbeides og sendes kommunen. Det samme gjelder hvis arbeid innstilles i lengre tid enn 2 år.

§ 10 Plikt til å stanse igangsatt terrenginngrep dersom det oppdages forurensning i grunnen

Dersom det først oppdages forurensning i grunnen eller det oppstår mistanke om slik forurensning etter at terrenginngrepet er igangsatt, skal alt arbeid som kan utløse spredningsfare straks stanses. Tiltakshaver plikter da å gjennomføre undersøkelser i henhold til § 4. Dersom undersøkelsene viser at grunnen er forurenset, inntreer pliktene etter §§ 5 og 6. Regelen om nabovarsel i § 8 gjelder tilsvarende.

Plikten til å stanse arbeidet etter denne bestemmelsen gjelder ikke tiltak som er nødvendige for å redusere eller stanse forurensning eller fare for dette.

§ 11 Tilsyn og kontroll

Kommunen fører tilsyn med at denne forskriften følges og kan i den forbindelse treffe enkeltvedtak etter bestemmelsene i forurensningslovens §§ 49-51. Kommunen har også myndighet etter forurensningslovens §§ 7 fjerde ledd, 18, 74, 75 og 76.

§ 12 Gebyr

Kommunen kan fastsette gebyr for saksbehandling og kontroll etter denne forskrift med hjemmel i forurensningslovens § 52a. Størrelsen på gebyrene beregnes i samsvar med reglene i plan- og bygningsloven.

§ 13 Unntak

Statens forurensningstilsyn eller den Miljøverndepartementet bemyndiger, kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra denne forskriften.

§ 14 Klage

Vedtak truffet av kommunen i medhold av denne forskriften kan påklages til fylkesmannen.

§ 15 Tvangsmulkt

For å sikre at bestemmelsene i denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av den blir gjennomført, kan kommunen treffe vedtak om tvangsmulkt til staten i medhold av forurensningslovens § 73.

§ 16 Straff

Ved overtredelse av denne forskriften eller vedtak truffet i medhold av den, kommer forurensningslovens kap.10 om straff til anvendelse dersom forholdet ikke går inn under strengere straffebestemmelse.

§ 17 Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Forskriften trer i kraft

Tillatelser til og pålegg om oppgraving, behandling og annen håndtering av forurenset grunn gitt før forskriftens ikrafttredelse, omfattes ikke av denne forskrift.

KOMMENTARER TIL BESTEMMELSENE I FORSKRIFTSUTKASTET

Til § 1 Formål

For å oppnå en mest mulig effektiv og rasjonell regulering av disse sakene er det lagt vekt på at kravene i forskriften fortrinnsvis skal fremgå direkte av bestemmelsene og slik at det fra kommunens side ikke er nødvendig med omfattende individuelle vurderinger. Dette gjøres ved å stille krav til den som er ansvarlig etter forskriften om å legge fram nødvendig dokumentasjon i forkant av et terrenginngrep. Terrenginngrep i områder med forurenset grunn vil vanligvis også omfattes av byggesaksbestemmelsene i plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter, jf. forskrift om krav til byggverk og produkter til byggverk, og forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker, begge av 22. januar 1997. For å forenkle kommunens arbeid med saksbehandlingen etter forskriften, er det lagt vekt på å harmonisere denne med byggesaksbehandlingen.

Til § 2 Virkeområde

Forskriften regulerer opprydding og tiltak i områder med forurenset grunn hvor et planlagt terrenginngrep utløser eller øker forurensningsfaren eller gjør den mindre tilgjengelig for opprydding. Forskriften omfatter altså ikke oppryddingstiltak i forurenset grunn som skjer uavhengig av planlagt bygging og graving, og som forurensningsmyndigheten selv tar initiativ til i form av tillatelse eller pålegg gitt i medhold av forurensningsloven. Sistnevnte vil ofte være de mer alvorlige grunnforurensningssakene hvor oppryddingstiltak er sterkt prioritert.

Når det er fare for forurensning i strid med forurensningsloven, har den ansvarlige for forurensningen en selvstendig plikt etter lovens § 7 til å undersøke hva som ligger i grunnen og til å gjennomføre tiltak for å motvirke forurensningen eller forurensningsfaren. For tiltak knyttet til akutt forurensning, gjelder reglene i forurensningslovens kap. 6.

Ofte vil en grunnforurensning i seg selv ikke utgjøre noen fare for ytterligere forurensning der den ligger med eksisterende bruk av området. En planlagt endring av arealbruken kan imidlertid medføre slik forurensningsfare, eller at eksisterende forurensningsfare øker. Videre kan utfyllings- og byggearbeider tenkes å vanskeliggjøre senere oppryddingstiltak i en grunnforurensning der dette er nødvendig. I forskriften legges ansvaret for å ivareta de forurensningsmessige sider av utbyggingen på de utbyggingsinteresser som knytter seg til den forurensede lokaliteten (dvs. tiltakshaver, se § 3).

Forskriften omfatter ikke tiltak som faller innenfor virkeområdet til forskrift om regulering av mudring og dumping i sjø og vassdrag av 4. desember 1997 (mudre-/dumpeforskriften), jf. § 2. Ved tvil om hvilket regelsett som gjelder i det enkelte tilfelle, bør kommunen ta spørsmålet opp med fylkesmannen eller SFT. Det vises også til havnelovens § 18 og plan- og bygningslovens § 84 som har bestemmelser som gjelder arbeid og anlegg i sjøområder.

De fleste utbyggingstiltak som omfattes av forskriften vil også falle innenfor plan- og bygningslovens (pbl) søknads- og meldesystem. I henhold til pbls § 93 pkt. i, jf. § 84, kreves det tillatelse ved vesentlige terrenginngrep. Terrenginngrep dekker bl.a. masseuttak og fylling. I henhold til forskrift om saksbehandling og kontroll i byggesaker av 22. januar 1997, ved endringer av 13. desember 1999 (byggesaksforskriften) § 7 pkt. 3 g), faller visse terrenginngrep utenfor pbls søknads- og meldesystem. Unntakene gjelder bare under

forutsetning av at de ikke fører til fare eller urimelig ulempe for omgivelsene eller allmenne interesser. En gjør videre oppmerksom på byggesaksforskriftens §§ 5 og 6 som unntar visse tiltak som behandles etter annet lovverk fra pbls saksbehandling og/eller andre bestemmelser i pbl. Disse tiltakene vil likevel kunne omfattes av denne forskriften. Videre kan det ved vedtekt til pbls § 69 og/eller ved reguleringsplan være satt begrensninger for plassering og størrelse på fylling eller for planering av terreng. Pbls § 68 som setter forbud mot at grunn kan deles eller bebygges dersom det ikke er tilstrekkelig sikkerhet mot fare eller vesentlig ulempe som følge av natur- eller miljøforhold, gjelder også dersom det er forurenset grunn som innebærer en fare eller vesentlig ulempe for byggetiltaket.

Ved opprydding i forurenset grunn gjøres det oppmerksom på at eventuelle kulturinteresser knyttet til de aktuelle lokalitetene må være avklart på en betryggende måte. Det vises til kulturminnelovens §§ 8 og 9. Etter lovens § 25 fastsettes en generell varslingsplikt for offentlige organ som kommer i berøring med tiltak som omfattes av lovens regler. Uten særskilt tillatelse kan det ikke gjennomføres tiltak som berører kulturminner som har formelt vern etter kulturminneloven. I forhold til tiltak som omfattes av forskriften kan det bli aktuelt å utarbeide nærmere varslingsrutiner i forhold til regional kulturminneforvaltning.

Til § 3 Definisjoner

Forurenset grunn

Vilkåret for at grunnen skal karakteriseres som forurenset etter denne forskriften er at konsentrasjonene av kjemiske forbindelser overstiger normverdier for mest følsom arealbruk som er hentet fra SFT Veiledning 99:01 A, Risikovurdering av forurenset grunn. Det presiseres at også andre stoffer enn de som er listet i tabellen i vedlegg 1 til forskriften kan medføre helse- og miljørisiko som gjør at grunnen karakteriseres som forurenset grunn.

Tiltakshaver

"Tiltakshaver" er et mye anvendt begrep i plan- og bygningsloven (pbl). I forskriften legges det til grunn at begrepet har samme innhold som i pbl i de sakene som også behandles etter pbl. I saker som ikke behandles etter pbl vil normalt tre kriterier være bestemmende for hvem som er tiltakshaver. Hvem som har bestemmelsesretten over virksomheten, hvem som betaler kostnadene ved den, og hvem som har umiddelbar interesse av den. Forskriften er ikke til hinder for at det kan være andre som i siste instans må bære kostnadene ved de tiltak som gjennomføres. Dette kan bl.a. bero på privatrettslige forhold. I forhold til kravene etter forskriften er det imidlertid tiltakshaver som er ansvarlig for gjennomføringen.

Til § 4 Krav om undersøkelser

Av veiledning til forskriften fremgår eksempler på tilfeller hvor det erfaringsmessig vil være grunn til å tro at en eiendom kan ha forurenset grunn og hvor det ut fra dette bør gjennomføres undersøkelser

Dersom det ikke er grunn til å tro at det er forurenset grunn i området eller at undersøkelser viser at normverdiene for mest følsom arealbruk ikke er overskredet (jf. vedlegg 1), er det ikke behov for videre undersøkelser. Resultatene vedlegges eventuell melding eller søknad etter plan- og bygningsloven som oversendes kommunen.

Hvis normverdiene er overskredet skal det gjennomføres utvidet risikovurdering i henhold til SFT Veiledning 99:01, Risikovurdering av forurenset grunn, for å avklare ev. konflikter

med planlagt arealbruk, og andre undersøkelser for å avklare ev. forurensningsrisiko for berørte arealer og resipienter for øvrig. Risikovurderingen skal konkludere med om det er behov for tiltak mot forurensningene eller ikke.

For undersøkelser og risikovurderinger kan kommunen kreve at dette er utført av foretak med særlig faglig kompetanse på området, jf. § 7. For øvrig vises til plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1997, som gjelder så langt denne rekker.

For tiltak som strekker seg ut i sjø, og hvor sjøsedimentene kan være forurensset, må det foretas en særskilt vurdering av forurensningsrisiko og behov for tiltak for de forurensede sedimentene. Fylkesmannen er myndighet i disse sakene. SFT Veiledning 99:01 som det er henvist til ovenfor, gjelder ikke for sedimenter i sjø.

For øvrig vises til veiledningsmaterialet som er utarbeidet til forskriften.

Til § 5 Krav om tiltak ved terrenginngrep i forurensset grunn

I § 5 stilles krav til resultater av tiltakene (pkt. a) og til at tiltaksarbeidene i seg selv ikke skal medføre forurensning (pkt. b). Med "nødvendige krav til miljøkvalitet" som tiltakene skal resultere i (§ 5, pkt. a) menes at konsentrasjonene av de ulike miljøgiftene etter tiltak ikke skal overskride normverdiene i vedlegg 1, eller normverdier som er fremkommet som resultatet av utvidet risikovurdering (jf. kommentarene til § 4 og veiledningen til denne forskriften). I veiledningen er det også gitt eksempler på forholdsregler som bør tas for å unngå forurensning under arbeidene (§ 5, pkt. b).

Forurensset masse som ikke disponeres på eiendommen skal leveres til godkjent deponi i samsvar med forskrift om deponering av avfall av 21. mars 2002. Om massene er så forurensset at de er å anse som spesialavfall i henhold til forskrift om spesialavfall av 19.05.94 m/endringer, forutsettes innelevering til godkjent mottak for spesialavfall.

For ev. disponering av forurensset masse på eiendommen gjelder kravene til miljøkvalitet etter tiltak som følger av § 5 pkt. a. Redeponering og isolering av forurensset masse på eiendommen omfattes ikke av forskrift om deponering av avfall, men krever tillatelse etter forurensningslovens § 11. Godkjenning av tiltaksplan som omfatter slik redeponering og isolering er i så måte å betrakte som tillatelse etter lovens § 11.

Til § 6 Krav til tiltaksplan

Der tiltakshaver for utbyggingen kan godtgjøre at påvist forurensning på eiendommen er i samsvar med naturlige forhøyede bakgrunnsverdier i de berørte områdene (områder som kan påvirkes av forurensning fra eiendommen), og at dette ikke vil medføre noen helsemessig risiko i forhold til den bruk som planlegges av eiendommen, vil tiltaksdelen av tiltaksplanen kunne avgrenses til en plan for disponering av de forurensede massene.

Dersom tiltaket ikke utgjør en fullstendig opprydding, kan det være behov for å tinglyse at et område er forurensset for å videreføre informasjon om den aktuelle lokaliteten og fordi endret arealbruk kan medføre behov for nye vurderinger av behov for tiltak (jf. veiledning til forskriften).

Kommunen kan kreve at tiltaksplanen er utarbeidet av foretak med særlig faglig kompetanse, jf. § 7. For øvrig forutsettes at tiltakshaver ved utarbeidelse av tiltaksplan og gjennomføring av tiltaket benytter foretak med godkjenning i henhold til krav i plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1977. Dette gjelder også for terrenginngrep som omfattes av denne forskriften, men som ikke omfattes av søknadsplikt etter plan- og bygningsloven.

For øvrig vises til veiledningsmaterialet som er utarbeidet for forskriften.

Den nære sammenheng med byggesaksbehandlingen tilsier at saksbehandlingen etter forskriften samordnes med behandlingen etter plan- og bygningsloven. Dette fremgår av bestemmelsens tredje ledd om at tiltaksplanen skal sendes kommunen samtidig med søknads- / melderdokumenter etter plan- og bygningsloven. Det vil ellers i stor grad være opp til kommunen selv å legge opp praktiske systemer og rutiner for håndtering av disse sakene (se også kommentarene til § 8).

Til § 7 Krav til faglige kvalifikasjoner

Tiltakshaver bør i forbindelse med gjennomføring av undersøkelser og utarbeidelse av tiltaksplan, konferere med kommunen om dennes praksis med hensyn til å kreve bruk av foretak med særlig faglige kvalifikasjoner i henhold til bestemmelsen i denne paragrafen.

Det vil være naturlig at kommunen bestemmer at dette kravet i forskriften skal komme til anvendelse i saker der grunnforurensningen har et vesentlig omfang og /eller der kommunen ikke mener å inneha tilstrekkelig kompetanse eller ressurser til tett oppfølging og vurdering av det faglige innholdet i tiltaksplanen.

Gjennom krav om at foretak involvert i arbeid knyttet til terrenginngrep i forurenset grunn skal være godkjent i henhold til plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett, sikres at involverte foretak har nødvendige systemer på plass og nødvendig kunnskap om relevante krav i plan- og bygningsloven relatert til forurenset grunn, jf. plan- og bygningslovens § 68 og tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven, § 8-53.

Til § 8 Godkjenning av tiltaksplan

Kommunens godkjenning av tiltaksplanen innebærer at denne er dekkende og i samsvar med forskriftens krav. Tiltaksplan som er utarbeidet av foretak med særlig faglig kompetanse, jf. § 7, kan normalt legges til grunn som den er. Dersom tiltaksplanen ikke oppfyller kravet, skal kommunen påpeke dette overfor tiltakshaver slik at planen blir rettet opp. Tiltakshaver har i utgangspunktet selv ansvaret for at tiltaksplanen har en tilfredsstillende kvalitet. Dersom forurensningsmessige hensyn tilsier det, har kommunen adgang til å kreve at det skal foretas ytterligere undersøkelser i saken og kan stille konkrete krav til innholdet i tiltaksplanen utover kravene i § 6.

Godkjenning av tiltaksplan innebærer at tiltaket er lovlig i henhold til forurensningsloven, jf. lovens §§ 7 og 11.

Saksbehandlingen etter forskriften skal i størst mulig grad samordnes med byggesaksbehandlingen etter plan- og bygningsloven (pbl).

Det vises for øvrig til samordningsbestemmelsen i pbl § 95 nr. 2 annet ledd der det fremgår at kommunen i de saker som skal ha tillatelse fra bl.a. forurensningsmyndigheten, skal forelegge saken for vedkommende myndighet før tillatelse etter pbl blir gitt. Dette innebærer at i grunnforurensningssaker som kommunen behandler etter pbl § 93, skal godkjenning av tiltaksplanen foreligge fra den etat i kommunen som har forurensningsmyndighet før byggetillatelse blir gitt.

Forskriften gjelder også terrenginngrep i grunnforurensningssaker knyttet til virksomhet hvor SFT eller fylkesmannen er forurensningsmyndighet. I slike tilfeller må kommunen vurdere å forelegge tiltaksplanen for SFT / fylkesmannen til uttalelse før eventuell godkjenning.

Til § 9 Gjennomføring av tiltak, rapportering m.m.

Arbeidene skal gjennomføres i henhold til godkjent tiltaksplan og øvrige krav som følger av forskriften og forurensningsloven. Dersom det oppstår fare for forurensningsvirkninger som ikke er forutsatt, har tiltakshaver et selvstendig ansvar etter forurensningslovens § 7 til å forebygge eller motvirke at slike virkninger oppstår. Det vises også til forurensningslovens § 40 om beredskapsplikt ved fare for akutt forurensning. Spesielt i oppgravingsfasen kan det oppstå fare for spredning av forurensninger.

Tiltakshaver plikter til enhver tid å la representanter for kommunen føre tilsyn med aktivitetene (jf. § 11). Tiltakshaver må også være forberedt på kontroll fra kommunen etter at tiltak er gjennomført, og i den forbindelse dokumentere at tiltak har fungert etter hensikten.

Tiltakshaver plikter samtidig med at sluttrapport sendes kommunen, også å fylle ut og sende inn et nettbasert skjema til kommunen. Kommunen skal kvalitetssikre innholdet i skjemaet og registrere dataene i Grunnforurensningssystemet (jf. veiledning til forskriften).

Plan- og bygningsloven har egne regler for sluttkontroll og godkjenning som gjelder i tillegg til denne bestemmelsen for de saker som faller inn under plan- og bygningsloven.

Til § 11 Tilsyn og kontroll

Dersom det er fare for eller oppstår forurensninger i strid med forskriften eller kravene i forurensningslovens § 7, kan kommunen stille nødvendige krav til den ansvarlige om å gjennomføre tiltak. Det kan om nødvendig kreves stans i tiltaksarbeidet dersom det viser seg at skaden eller ulempen ved forurensningen blir vesentlig større eller annerledes enn ventet, jf. forurensningslovens §§ 7 4. ledd og 18. En godkjent tiltaksplan begrenser således ikke kommunens myndighet til å gripe inn med nødvendige tiltak dersom dette anses påkrevd.

Til § 12 Gebyrer

Gebyrreglene og -beregningene skal følge de samme prinsipper som en har lang erfaring med i byggesaker etter plan- og bygningsloven. Det vises her til lovens § 109, samt til byggeforskriftens § 31 og veiledningsmaterialet til denne.

Vedlegg 1. Normverdier

Tabell 1. Normverdier for mest følsom arealbruk for utvalgte stoffer
(Jf. definisjonen i § 3 og Risikovurdering av forurenset grunn, SFT veiledning TA-1629/1999).

Stoff	Bakgrunnsverdier i Norge ¹⁾	Normverdier (mg/kg)
Arsen	0,7-8,8	2
Bly	8,5-107,4	60
Kadmium	0,1-1,7	3
Kvikksølv	0,05-0,20	1
Kobber	6-27	100
Sink	25-104	100
Krom (tot.)	3-30 (tot.)	25
Nikkel	3-19	50
Cyanid fri	m.d. ³⁾	1
PCB	0,003-0,03	0,01
Pentaklorfenol	<0,005	0,005
Lindan	0,002-0,03	0,001
DDT	0,0003-0,02	0,04
Monoklorbensen	m.d. ³⁾	0,5
1,2-diklorbensen	m.d. ³⁾	0,5
1,4-diklorbensen	m.d. ³⁾	0,5
1,2,4-triklorbensen	m.d. ³⁾	0,2
1,2,4,5-tetraklorbensen	m.d. ³⁾	0,3
Pentaklorbensen	m.d. ³⁾	0,1
Heksaklorbensen	0,0004-0,006	0,03
Diklormetan	m.d. ³⁾	0,06
Triklormetan	0,001	0,01
Trikloretan	0,001	0,01
Tetrakloretan	0,01	0,03
1,1,1-trikloretan	0,001	0,1
<i>Aromatiske hydrokarboner</i>		
Σ 16 PAH ²⁾	0,005-0,8	2
Benso(a)pyren	0,015-0,157	0,1
Naftalen	m.d. ³⁾	0,8
Fluoren	m.d. ³⁾	0,6
Fluoranten	m.d. ³⁾	0,1
Pyren	m.d. ³⁾	0,1
Bensen	<0,1	0,005
Toluen	0,32	0,5
Etylbensen	<0,1	0,5
Xylen	<0,1	0,5
<i>Alifatiske hydrokarboner⁴⁾</i>		
Alifater C5-C10	m.d. ³⁾	7
Alifater >C10-C12	m.d. ³⁾	30
Alifater >C12-C35	m.d. ³⁾	100
<i>Tilsetningsstoffer til bensin og oljeprodukter⁴⁾</i>		
Metylteriærbutyleter (MTBE)	m.d. ³⁾	2
1,2-dikloretan	m.d. ³⁾	0,003
1,2-dibrometan	m.d. ³⁾	0,004
Tetraetylbly	m.d. ³⁾	0,001

- 1) Rapporterte data fra SFTs miljøgiftsrapport (Beck og Jaques, 1993).
- 2) Beregnet basert på data for den mest toksiske PAH-forbindelse, benzo(a)pyren.
- 3) m.d. = mangler data.
- 4) Utarbeidet på basis av bakgrunnsdata sammenstilt av Naturvårdsverket og Svenska Petroleumsinstituttets arbeider (Naturvårdsverket, 1998).

Listen er ikke å betrakte som fullstendig. Også andre stoffer som kan medføre helse- og miljøfare, kan gjøre at grunnen er å betrakte som forurensset grunn i henhold til forskriften.

Tiltakshaver har en selvstendig plikt til å vurdere om også andre stoffer enn de listet i tabellen kan være relevante ved vurdering av om det er grunn til å tro at det er forurensset grunn på eiendommen.

Når det forekommer stoffer som ikke finnes i tabellen, er systemet i nevnte veiledning om risikovurdering slik at det er mulig å komme frem til normverdier også for andre stoffer.

Veiledning til forskrift om forurensset grunn ved terrenginngrep

A. Krav om undersøkelser (jf. § 4)

Tiltakshaver / utbygger har et ansvar for å vurdere hvorvidt eiendommen kan være forurensset, jf. § 4. Dette skal bl.a. være vurdert og ev. tatt hensyn til (jf. §§ 5 og 6) ved oversending av melding eller søknad etter plan- og bygningsloven til kommunen.

A.1 Er det sannsynlig at eiendommen er forurensset?

Dersom det er grunn til å tro at en eiendom er forurensset, må tiltakshaver undersøke om dette er tilfelle, og i så fall finne ut hvor omfattende forurensningene er.

Erfaringsmessig vil det være grunn til å tro at en eiendom kan ha forurensset grunn dersom den benyttes eller tidligere har vært benyttet til for eksempel:

- Bensinstasjon og/eller tankanlegg
- Mekanisk verksted eller skipsverft
- Bilverksted
- Galvaniseringsverksted
- Impregneringsverk
- Avfallshåndtering og deponivirksomhet

I tillegg vil gammel byggegrunn hvor det er gjennomført gjentatte rivingsarbeider eller rehabilitering av bygninger fra 1950 – 1980 erfaringsmessig kunne være forurensset. I større byer må det påregnes at jorda i eldre og sentrale bydeler kan være forurensset.

I tilfeller som nevnt ovenfor bør grunnforholdene undersøkes nærmere (jf. bl.a. SFT Veiledning 91:01, Miljøtekniske grunnundersøkelser, vedlegg B).

Aktuelle kilder til informasjon om eiendommen kan bl.a. være:

- Tingretten, som kan opplyse om det er tinglyste heftelser i grunnboka
- Kommunen, som bl.a. kan gi opplysninger om reguleringsbestemmelser og eiendomshistorie
- Grunnforurensning – et system som viser eiendommer hvor det er registrert eller er begrunnet mistanke om forurensning i grunnen, lagt ut på Internet (www.sft.no/grunn).

En visuell bedømmelse av eiendommen kan også gi en pekepinn.

Hvis det ikke er holdepunkter for å tro at grunnen kan være forurensset, stilles ikke krav om nærmere miljøundersøkelser. Der det er grunnlag for mistanke om forurensning, forutsettes at det gjennomføres miljøtekniske grunnundersøkelser.

A.2 Miljøtekniske undersøkelser for avklaring av forurensningssituasjonen

Tiltakshaver må sikre at undersøkelser og miljørisikovurderinger gjøres av foretak med relevant kompetanse på feltet. Kommunen kan i henhold til forskriftens § 7, stille særskilt

krav om at undersøkelser etter § 4 skal gjennomføres av foretak med særlig kompetanse på området. Tiltakshaver bør derfor konferere med kommunen om dennes praksis i slike saker. For øvrig gjelder at undersøkelser gjennomføres av foretak med relevant godkjenning i henhold til plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1977, så langt denne rekker.

Første fase av undersøkelser skal som et minimum fastslå om grunnen som terrenginngrepet skal utføres i, er å anse som forurensset, jf. definisjonen i § 3 og vedlegg 1 til forskriften. Undersøkelsene må dermed som et minimum omfatte de delene av eiendommen hvor forurensning mest sannsynlig vil påtreffes og de kjemiske stoffene som antas å kunne forekomme i forhøyede konsentrasjoner. Dersom tilgjengelig informasjon ikke legger til rette for å innrette undersøkelsene strategisk på denne måte, må de anlegges bredere. Nærmere beskrivelse av hvordan disse kan gjennomføres, finnes bl.a. i SFT Veiledning 91:01, Miljøtekniske grunnundersøkelser. Dersom resultatene av undersøkelsene (forenklet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurensset grunn) viser at normverdiene for mest følsom arealbruk (jf. vedlegg 1 til forskriften) ikke er overskredet, er det ikke behov for videre undersøkelser. Resultatene vedlegges eventuell melding eller søknad etter plan- og bygningsloven som sendes kommunen. Hvis normverdier eller lokalt bakgrunnsnivå for ett eller flere kjemiske stoffer er overskredet, skal det gjennomføres nærmere undersøkelser og vurderinger.

A.3 Utvidede undersøkelser/risikovurdering

Neste undersøkelsesfase skal gi tilstrekkelig grunnlag til å avgjøre hvorvidt forurensning på eiendommen innebærer en risiko for forurensning av omgivelsene slik den ligger eller som følge av det planlagte terrenginngrepet, og konsekvensene av dette for berørte resipienter og arealer. Dette innebærer at utbredelse og aktuelle eksponeringsveier for forurensningen må klarlegges og at ev. konflikt mellom påvist forurensning og bruk av eiendom og resipient må vurderes (utvidet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01A, Risikovurdering av forurensset grunn). Risikovurderingen skal konkludere klart med om det er behov for tiltak eller ikke mot forurensningen.

Undersøkelsene skal gi godt nok grunnlag til å utarbeide en tiltaksplan (jf. forskriftens § 6), og oversendes kommunen sammen med denne som vedlegg til søknad eller melding etter plan- og bygningsloven.

Konklusjonene og anbefalingene i miljøundersøkelsene skal begrunnes, og usikkerheten i resultatene skal kommenteres i rapportens oppsummering / konklusjon.

Ytterligere undersøkelser kan bli nødvendig når informasjonsgrunnlaget ikke er godt nok til å trekke sikre konklusjoner i risikovurderingen. Dette kan for eksempel være knyttet til spesielle klimatiske forhold, behov for å få vurdert flere miljøfarlige stoffer osv. I noen tilfeller kan det være enklere og rimeligere å gjennomføre oppryddingstiltak enn å fortsette med detaljerte undersøkelser.

B. Krav til tiltaksplan (jf. § 6)

Før et terrenginngrep i forurenset grunn kan iverksettes skal det foreligge godkjent tiltaksplan. Nedenfor gis en redegjørelse for hvordan arbeidet med en tiltaksplan bør gjennomføres for å oppfylle kravet i forskriftens § 6. Dersom terrenginngrepet også krever melding eller søknad etter plan- og bygningsloven, skal tiltaksplanen sendes kommunen sammen med denne. Det er videre redegjort for hvordan saken bør avsluttes og rapporteres. Alle konklusjoner og sentral dokumentasjon skal presenteres på en måte som er forståelig for aktuelle målgrupper, dvs. beslutningstakere, berørte parter, naboer, etc.

Tilsvarende som for undersøkelser, kan kommunen stille krav om at utarbeidelse av tiltaksplan gjøres av foretak med særlig faglig kompetanse på området. Tiltakshaver bør derfor også her konferere med kommunen om dennes praksis i så måte. For øvrig gjelder at arbeid med prosjektering og utførelse av tiltakene iht. planen, herunder kontroll av disse arbeidene, skal gjennomføres av foretak med kompetanse på feltet i henhold til krav i plan- og bygningslovens forskrift om godkjenning av foretak for ansvarsrett av 22. januar 1997.

B.1 Hva skal tiltaksplanen gi svar på?

B.1.1 Tiltaksplanen skal sikre ønsket miljøkvalitet (jf. § 5 a)

Tiltaksplanen skal ta utgangspunkt i planlagt bruk av eiendommen, og hvilke krav dette stiller til maksimale konsentrasjoner av ulike miljø- og helseskadelige stoffer (jf. beskrivelser om utvidet risikovurdering i SFT Veiledning 99:01, Risikovurdering av forurenset grunn). I tillegg skal tiltaksplanen ta utgangspunkt i brukerinteresser og/eller verneinteresser knyttet til arealer og resipienter som kan utsettes for forurensning fra eiendommen, og hva dette eventuelt tilsier av tiltak for å unngå forurensningsrisiko knyttet til terrenginngrepet eller i form av avrenning fra eiendommen. Berørte bruker-/verneinteresser kan f. eks. være nedfelt i lokalt eller regionalt fastsatte mål for miljøkvalitet i vannforekomster, reguleringsbestemmelser fastsatt av kommunen, nasjonale krav til drikkevannskvalitet, eller det kan være spesielt bevaringsverdige arter som vil være avgjørende for kravet til miljøkvalitet. Det bør fremgå av tiltaksplanen hvorvidt det eksisterer denne type miljømål eller andre viktige brukerinteresser eller verneverdier knyttet til berørte arealer eller resipienter.

Normverdier for mest følsom arealbruk (vedlegg 1 til forskriften), angir hvilke konsentrasjoner av ulike helse- og miljøfarlige stoffer som ikke bør overskrides dersom eiendommen planlegges brukt til formål hvor en bør være særlig på vakt mot forurensning i grunnen (såkalt "følsom arealbruk", jf. SFT Veileder 99:01, Risikovurdering av forurenset grunn). Disse normverdiene angir dermed det forurensningsnivået hvor en med stor grad av sikkerhet kan regne med at negative helseeffekter ikke vil oppstå. Ved å overholde disse normverdiene vil en normalt også være sikret at ulike miljøhensyn er ivaretatt, og grunn som ikke overskrider disse normverdiene regnes ikke som forurenset.

Der normverdiene for mest følsom arealbruk overskrides, er det behov for å gjøre nærmere undersøkelser og vurderinger for å finne frem til hvilke konsentrasjoner som kan aksepteres i lys av den bruk som planlegges av eiendommen og andre stedegne forhold (dvs. utvidet risikovurdering med fastsetting av stedsspesifikke akseptkriterier, jf. SFT Veileder 99:01, Risikovurdering av forurenset grunn). Disse stedsspesifikke grenseverdiene kan anses som maksimalgrenser. I mange sammenhenger kan det være ønskelig å legge et høyere ambisjonsnivå til grunn både sett fra tiltakshavers, kommunens og miljøinteressenes side.

Noen steder kan forhøyede nivåer av enkelte miljøgifter skyldes naturlig høye bakgrunnsnivåer. Der tiltakshaver kan godtgjøre at påvist forurensning på eiendommen er i samsvar med naturlig forhøyede bakgrunnsverdier i de berørte områdene, og dette ikke vil medføre noen helsemessig risiko i forhold til planlagt bruk av eiendommen, vil tiltaksdelen av tiltaksplanen kunne avgrenses til en plan for disponering av de forurensede masser.

B.1.2 Anleggsarbeidet skal forebygge forurensning (jf. § 5 b)

Tiltaksplanen må beskrive hvilke tiltak som tenkes gjennomført for å sikre nødvendig miljøkvalitet for eiendommen og unngå forurensning av berørte resipienter og arealer. Det skal herunder redegjøres for hva som vil bli gjort for å hindre skadelig forurensning i forbindelse med graving og øvrig anleggsarbeid. Eksempler på aktuelle tiltak kan bl.a. være utgraving og sortering av forurensede masser etter forurensningsgrad, mellomagring på egen tomt, behandling på stedet eller ved annet godkjent mottaks- / behandlingsanlegg, forsegling, etablering av eget deponi, overvåking, med mer.

B.1.3 Disponering av forurensede masser skal være forsvarlig

I tiltaksplanen må det redegjøres for hvordan forurensede masser vil bli håndtert på miljømessig forsvarlig måte. Med forurensede masser menes her masser hvor konsentrasjonen av kjemiske forbindelser overstiger normverdier for mest følsom arealbruk i henhold til vedlegg 1 til forskriften.

Redegjørelsen skal vise om massene søkes levert ved godkjent mottak/ deponi, eller om det legges opp til disponering av massene i samsvar med særskilt tillatelse fra fylkesmannens miljøvernavdeling. Slik tillatelse fra fylkesmannen forutsettes vedlagt tiltaksplanen, eventuelt må slik tillatelse ettersendes kommunen før denne kan godkjenne tiltaksplanen. Om massene er så forurenset at de er å anse som spesialavfall i henhold til spesialavfallsforskriften, forutsettes innlevering til godkjent mottak for spesialavfall.

Mellomlagring og transport av forurenset masse skal foregå slik at spredning av forurensning hindres. Slik spredning kan for eksempel skje via utvasking, avrenning, støvflukt og lignende.

Disponering av forurenset masse på egen eiendom er tillatt så lenge dette ikke innebærer at konsentrasjonsgrensene (normverdiene / stedsspesifikke akseptkriterier) for de ulike miljøgiftene / stoffene i henhold til utarbeidet risikovurdering overskrides. Redeponering og isolering av forurenset masse på eiendommen omfattes ikke av forskrift om deponering av avfall av 21. mars 2002, men krever tillatelse etter forurensningslovens § 11. Godkjenning av tiltaksplan som omfatter slik redeponering og isolering er i så måte å betrakte som tillatelse etter lovens § 11.

B.2 Dokumentasjon og rapportering iht. tiltaksplanen

Tiltakshaver skal til enhver tid kunne dokumentere at terrenginnngrepet skjer i samsvar med forskriften og godkjent tiltaksplan. Om det senere oppstår behov for å gjøre endringer i forhold til godkjent plan, må endringene godkjennes av kommunen.

Umiddelbart etter at tiltakene (med unntak av eventuell etterfølgende overvåking) er gjennomført, skal tiltakshaver rapportere til kommunen om gjennomføringen av tiltaket sett

i forhold til tiltaksplanen med eventuelle godkjente endringer. Tiltakshaver plikter samtidig med at sluttrapport sendes kommunen, også å fylle ut og sende inn et standardisert nettbasert skjema til kommunen. Skjemaet omfatter data som skal registreres i Grunnforurensning (se pkt. A1). Informasjon og veiledning om rapporteringen til dette registeret vil bli utarbeidet av SFT.

Samtidig skal det redegjøres for om det er behov for videre overvåking og for å tinglyse at området er forurensset (jf. forskriftens § 6 med kommentarer). Eksempel på tinglysingstekst:

På denne eiendommen befinner det seg forurensede masser. Bygge- og gravearbeider på eiendommen kan ikke finne sted uten at kommunen er varslet og eventuelt har gitt tillatelse til slike arbeider. Fradeling av eiendom skal ikke skje uten at kommunen er orientert. Denne heftelse kan bare slettes etter samtykke fra kommunen.

Etter at tiltak er gjennomført kan etterkontroll være påkrevd for å dokumentere at tiltaket har fungert etter hensikten.

Tiltak som betinger eller innebærer overvåking i ettertid, må i tillegg rapporteres regelmessig (f.eks. årlig) i henhold til kommunens krav, og når overvåkingen avsluttes.

Annen veiledning og informasjon

- A. Risikovurdering av forurensset grunn. SFT Veiledning 99:01A (TA -1629 / 1999)
- B. Risikovurdering av forurensset grunn. Eksempelsamling. SFT Veiledning 99:01B (TA-1648 / 1999)
- C. Beregningsverktøy til SFT Veiledning 99:01, Excel-program på <http://miljoringen.no>
- D. Håndtering av grunnforurensningssaker. Foreløpig saksbehandlingsveileder. SFT Rapport 95:09 (TA-1145 / 1994)
- E. Veiledning for miljøtekniske grunnundersøkelser. SFT Veiledning 91:01 (TA-720 / 1991)
- F. Forurensset grunn. Metoder for kjemiske analyser. SFT Rapport 97:34 (TA -1498 / 1997)
- G. Kartlegging av spesialavfall i deponier og forurensset grunn. Sluttrapport. SFT Rapport 91:01 (TA -719 / 1991)
- H. Kartlegging av spesialavfall i deponier og forurensset grunn. Håndbok. NGU-Rapport 89.116
- I. Eksempler på standard vilkår i tillatelser til inngrep i forurensset grunn (<http://sft.no/arbeidsomr/avfall/grunn/>)